

Összevonják az erőforrásokat

A NAIK Gyümölcsstermesztési Kutatóintézetének jogelődjét 1949-ben és 1950-ben alapították, de a fertődi kutatóállomás múltja 1910-ig vezet, hiszen ott működött az Eszterházy-hitbizomány nemesítőtelepe. Az utóbbi évtizedek számos átalakulással jártak az intézmény életében. A négy kutatóállomás hol együtt, hol külön működött, mai formája 2014. január 1-jén alakult meg. Tavaly nevezték ki öt évre igazgatónak Lakatos Tamást, az újfelhértői kutatóállomás addigi vezetőjét, aki az intézmény közelmúltjáról és a terveikről beszélt lapunknak.

„A NAIK Gyümölcsstermesztési Kutatóintézet központja Budatétényben található, és három további kutatóállomáson, Cegléden, Újfehértón és Fertődön végzünk munkát. Budatétényben a cseresznye-, a meggy- és a diónemesítés volt a legsikeresebb tevékenységi kör, és ott történik a dísznövénytermesztési kutatás és nemesítés is. Cegléden elsősorban kajszival és szilvával foglalkoznak, Fertőd a bogyógyümölcsök specialistája, Újfehértón pedig az alma és a meggy a fő növény.

Eddig kétharmad részben fajtakutatással, nemesítéssel foglalkoztunk, és csaknem valamennyi gyümölcsfajnál történtek többé-kevésbé sikeres nemesítési programok. Igazodva a rendelkezésre álló erőforrásokhoz, ezen változtatni kell, és elsősorban az eddig is

sikeres munkát kell folytatnunk. Ez alapján a cseresznye, a meggy, a kajsz, a málna és a dió marad meg aktív nemesítési területként. A többi fajnál a jövőben főként fajtavizsgálatokat végzünk, amelyekbe valamennyi telephelyet szeretnénk bevonni” – mondta el lapunknak Lakatos Tamás.

Állami feladatok

„A kutatások egyik fontos iránya az állami kötelezettségvállalással végzett génbanki tevékenység. Igen nagy gyűjteményt tartunk fenn mind a négy telephelyen: összesen 6600 tételt gondozunk, mintegy 60 hektáros területen. Ez nagy lehetőség és nagy teher, mert a teljes fenntartást nem finanszírozza az állam, a pályázati lehetőségekből pedig ki vagyunk zárva. Elsősorban a Kárpát-

medencéből származó fajtákat őrizzük, és ez a hatalmas génforrás a nemesítési munka alapja, a továbblépés kulcsa. Élénk is a nemzetközi érdeklődés a gyümölcsfajták iránt szerte a világból. Minden nemesítőműhely minél szélesebb genetikai bázist akar biztosítani a saját munkájához –magyarázta el a génbanki munka lényegét az igazgató.

– Intézetünk fontos feladata a központi törzsültetvények fenntartása, ugyancsak állami megbízásból végzett alaptevékenységként. Ezekből 196 fajta szaporítási alapanyagához juthatunk hozzá a faiskolák. A fajtahasználat változásaira reagálva új fajtákat kellene hozni a törzsültetvényekbe, amihez azonban külső forrásokat szeretnénk bevonni. Megkerestük a magyar faiskolákat, de a finanszírozás formájában egyelőre nem tudtunk megállapodni. Pedig egyre inkább elszakad egymástól a törzsültetvények fajtaösszetétele és a termelői fajtahasználat. A Gyümölcsstermesztési Kutatóintézet fajtái, egy-két kivételtől eltekintve, már elérhetők a

Lakatos Tamás: új szervezeti felépítésben folyik a munka a kutatóintézetben

törzsültetvényekben. Nagy munka volt a vírusmentesítésük és a leszaporításuk.”

Közelebb a gyakorlathoz

„Termelői kezdeményezésre az utóbbi egy-másfél évben szerteágazó kutatásokat indítottunk, amelyekkel igyekszünk minél jobban közelíteni a hazai kertészeti gyakorlatban fölmerülő problémákhoz. Hat javaslatot adtunk be innovációs partnerségre, mind-egyiknél 4–5 partnerrel. Foglalkozni szeretnénk a többi között a dió kórtani problémáival, a kajszipusztulás okainak feltárásával és az invazív pettyesszárnyú muslica elleni védekezéssel. A pályázati forrásoktól függetlenül elkezdtük

Korszerű kísérleti ültetvény az Újfelhértői Kutató állomáson

Nagy hangsúlyt helyeznek a mikrobiológiai kutatásokra

Osztályokba szervezve

„Az intézetben 90 fő dolgozik, akik közül tizenötven rendelkeznek tudományos fokozattal, és még ennyien folytatnak éppen doktori tanulmányokat. Több mint tíz fiatal kutatót vettünk fel másfél év alatt – hangsúlyozta az igazgató. – Átszerveztük a munkát úgy, hogy az állomások között szorosabb legyen az együttműködés és jobban kihasználhassuk az erőforrásainkat. Kutatási osztályokat hoztunk létre, amelyek egy-egy témában összefogják a munkatársakat. Ilyen a génmegőrzéssel foglalkozó osztály *Kovácsné Békefi Zsuzsanna* vezetésével, vagy a nemesítési és fajtavizsgálati osztály, amelyet *Nádasy Ferenc* vezet, aki a ceglédi kutatóállomás vezetője is. Külön osztály foglalkozik a patogénmentesítéssel, a biotechnológiával és a központi törzsültetvény fenntartásával, ezek ugyanis összefüggő, egymásra épülő területek. Ezt az osztályt *Preininger Éva*, az intézet tudományos igazgatóhelyettese vezeti. *Tóth Tímea* irányítja a növényvédelmi osztály munkáját, a termesztéstechnológia fejlesztésével *Takács Ferenc* vezetésével foglalkozunk, és *Boronkay Gábor* a dísnövénytermesztési osztály első embere. Létrehoztunk egy ismeretátadási és fajta-hasznosítási osztályt is, *Bujdosó Géza* irányításával.

Fontosnak tartjuk, hogy minél nyitottabbak legyünk a termelőkkel való kapcsolattartásban, hogy élénk együttműködés legyen a telephelyek közt, valamint az egyetemi és az akadémiai kutatóhelyekkel. Ebben segít az intézet tudományos tanácsa, amelynek három belső tagján kívül négy külsős delegált, *Nyéki József*, *Szabó Zoltán*, *Simon Gergely* és *Hegedűs Attila* véleményét kérjük ki.”

Körtefajták az újfahértói génbankból

a munkát ezeken a területeken, mert alapvető célnak tekintjük, hogy a kutatásaink eredménye gyorsan hasznosuljon a termelőknél” – emelte ki az igazgató.

A klímaváltozás és a vele járó új, invazív kártevők megjelenése, valamint az európai piacok nyitottsága miatt abszolút fontossá vált a termésbiztonság elérése. Minden ezt javító megoldás és az alkalmazásuk technikája nagyon fontos, összetett kutatási területe az intézetnek. Az öntözés és a jégálló használata például egyértelműen az intenzív művelési módok irányába mozdítja a termelőket, de ezek nagyon kézimunka-igényes művelésmódok, és a munkaerő gyakorlatilag eltűnt a kertészetből, és nagyon megdrágult. Vannak, akik már azért nem terveznek új telepítést, mert nincs kivel megművelni az ültetvényeket. Hogyan lehet megoldani ezt a problémát? Az egyik lehetőség, hogy új piacokat keresünk, ahol drágábban tudjuk eladni a termést. A másik az, hogy alacsonyabb költségszinten dolgozunk, de ebbe a termésbiztonságot adó intenzív gyümölcsstermesztés már nem fér bele. A harmadik lehetőség a fajtakutatás, ami már az intézet területe. Ennek fényében ártékelik a nemesítési célokat, hogy az új kihívásoknak megfelelő gyümölcsfajtaikat hozhassanak létre.

„Magyarországon még csak kevesen veszik komolyan az agroerdészetet vagy más

vegyes kultúrák művelését, de be kell látnunk, hogy a változó környezeti feltételek mellett helyük van az ilyen megoldásoknak” – hangsúlyozta Lakatos Tamás. – Az új módszerek kidolgozásában együttműködünk a NAIK Erdészeti Tudományos Intézettel, és Fertődön 1 hektáron bogyós-fás vegyes rendszert telepítettünk. Arra számítunk, hogy a bogyósgyümölcsökre rendkívül káros túlzott sugárzásintenzitást nem-

terület volt az intézetben. E téren is a termésbiztonság javítása a célunk. Dolgozunk az intenzív, öntözött, jégállóval fedett művelés tökéletesítésén az étkezési célra szánt meggy, illetve alma termesztésében. Újfahértón megkezdődött a kísérleti ültetvény telepítése: az almát tavasszal ültettük el, a meggy jövő tavasszal kerül mellé. A támszer már áll, és ezzel nagy lépést tettünk a szabadtéri kísérleti terület megújítása felé. Kajsiban egy termelői csoporttal együtt indítottunk hasonló termesztéstechnológiai kutatásokat, illetve Cegléden folytatjuk, kibővítjük az alanykutatást.

Megújítjuk a kísérleti hűtőtárolóinkat, ahol főleg az alma és a meggy tárolásával kapcsolatos kérdésekkel foglalkozunk, és intézetünk a korszerű SmartFresh technológia szerződött partnere. Egy GINOP-eszközpályázatból Fertődön új gyümölcsvizsgálati laboratórium készül, amelyben roncsolásmentes vizsgálatokat tudunk

Az alma minőségét korszerű berendezéssel, roncsolásmentesen tudják vizsgálni

csak mesterséges árnyékolással, hanem természetes módszerekkel is lehet csökkenteni. Egyelőre gyerekcipőben járunk ezen a területen, de intenzívebbek lesznek az ilyen jellegű kutatások.

A legújabb beruházások

„Nagy téma a technológiai kutatások köre, ami anyagi források híján sokáig elhanyagolt

majd végezni. Cegléden korszerű üvegházat és mikro-szaporító laboratóriumot adtunk át tavaly. Hamarosan minden feltétel rendelkezésünkre áll ahhoz, hogy a gyakorlatban jól használható eredményeket érjünk el” – összegezte a terveik megvalósítása érdekében tett lépéseket az intézet-igazgató.

H. CS.